

ضرورت بازنگری ضوابط طراحی معماری مسکن برای آسیب مندان

پارسا زرین

شرکت توسعه فضاهای فرهنگی ، شهرداری تهران

نگارنده در اولین سمینار سیاست های توسعه مسکن در ایران که مهرماه ۱۳۷۳ توسط وزارت مسکن و شهرسازی برگزار گردید، مقاله ای تحت عنوان " مسکن آسیب مندان " ارائه نمود که در آن ضرورت توجه به مناسب بودن مسکن و الگوهای طراحی آن برای آسیب مندان مطرح شده بود .

مقاله حاضر که جهت دومین سمینار سیاستهای توسعه مسکن در ایران آماده میگردد، ضمن یادآوری اجمالی موارد ذکر شده در مقاله مذکور موارد ذیل را بطور مفصل در برخواهد داشت :

مشکلات ناشی از الگوهای رایج فعلی برای سکونت آسیب مندان در این بخش از مقاله به یک بررسی مقایسه ای میان نیازهای آسیب مندان ، توانمندیها و محدودیتهای آنها از یک سو و قابلیت ها و محدودیت های الگوهای رایج در فرم معماری مسکن از حیث قابلیت مناسب سازی می پردازد .

در واقع این بخش نیاز و ضرورت جستجو بدنبال یک الگوی طراحی مسکن که بتواند با گستره توان جسمی انسان بیشترین هماهنگی و سازگاری را داشته و یا بتواند با کمترین تغییرات ممکن قابلیت استفاده برای هر شکل توان جسمی انسان فراهم آورد ، را یاد آور میشود. این جستجو میبایست به موازات مسکن شهری ، در مورد مسکن روستایی نیز انجام یافته و تحقق عینی یابد .

در این قسمت بعنوان شاهد کلام برخی از قطعنامه ها، مصوبات و دستورالعمل های سازمان ملل متحد و نیز سمینار جهانی اسکان بشر نیز ارائه خواهد شد .

ارائه نتیجه بررسی ضوابط معماری در شهرداری و مقایسه آن با نیازهای

آسیب مندان خوشبختانه در سال ۱۳۶۸ ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولین جسمی - حرکتی " از سوی شورای عالی شهر سازی و معماری ایران، تصویب و جهت اجرا به ارگانهای ذیربط ابلاغ گردید. اما علاوه بر مشکلات و کمبودهایی که این مجموعه ضوابط بدان دچار است از طریق دیگر سایر ضوابط حاکم بر ساخت و ساز بناها، نظیر ضوابط و مقررات شهرداریها نیز در برخی از موارد با ضوابط شورای عالی در تضاد قرار دارند. در این بخش مقاله ضمن اشاره به موارد مذکور، ضرورت بازنگری شهرداریها جهت تطبیق با ضوابط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران توجیه میگردد.

مشکلات ناشی از تغییر کاربری های مسکونی به اداری، تجاری، خدماتی... بدون امکان اعمال ضوابط معماری ویژه آسیب مندان ضوابط و مقررات مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری، بیشترین حساسیت خود را در خصوص ایجاد محیط مصنوع مناسب برای آسیب مندان به محیط های شهری و بناهای عمومی که معمولاً کاربریهای اداری، تجاری و خدماتی دارند معطوف ساخته است. اما در بسیاری از موارد مشاهده می کنیم که بسیاری از اینگونه بناها در نتیجه تغییر کاربری بناهای مسکونی به بناهای همگانی بوجود می آیند. در اینجا نیز نظیر آنچه که در قسمت قبل اشاره شد، مشکلات فنی ناشی از عدم اعمال استانداردهای طراحی برای آسیب مندان باعث میشود مناسب سازی بناهای مسکونی تغییر کاربری یافته، با صرف هزینه های سنگین، مشکلات اجرایی و نهایتاً لطمه به فرم و زیبایی بنا مواجه شود. بنابراین لازم است تا بناهای مسکونی به شکلی طراحی و ساخته شوند که نه تنها هنگام برخورد با نیازهای ساکنین آسیب مند بلکه هنگام تغییر کاربری نیز نیاز به کمترین تغییرات جهت تامین دسترسی داشته باشند. بعلاوه شرایط و ضوابط تغییر کاربری نیز باید تغییرات لازم جهت تامین دسترسی و تجهیزات مورد نیاز آسیب مندان را هم شامل گردد. به همین منظور در این بخش مکانیزم های اجرایی و شیوه های کنترل فعلی بررسی شده و ارگانهای مسئول در این زمینه شناسایی و معرفی میگردد.

ارائه پیشنهادات جهت رفع مشکلات ناشی از الگوهای رایج طراحی

مسکن، ضوابط رایج معماری برای طراحی مسکن، اشکالات نظام کنترل، استفاده از ابزار تشویقی در این بخش مشکلات طرح شده در بخش های قبلی دسته بندی شده و برای رفع آنها روش هایی پیشنهاد میگردد. در واقع برای رفع مشکلات مذکور لازم است تا یک فعالیت گسترده با برنامه ریزی های مقطعی، کوتاه مدت و بلند مدت با مشارکت سازمانهای ذیربط شکل گیرد. محورهایی که باید فعالیت ها برگرد آنها متمرکز شده و بدانها پرداخته شود اجماً عبارتند از:

- تشکیل گروه های ستادی با مشارکت سازمانهای ذیربط
  - بازنگری ضوابط موجود، اصلاح و رفع کمبودهای آنان در سطوح روستایی، شهری، استانی و کشوری
  - تدوین روشهای دقیق کنترل کیفیت بناها مطابق با ضوابط و استانداردهای معتبر و نیز تنظیم آیین نامه های تشویقی و تنبیهی
  - جستجوی چاره های جبرانی کوتاه مدت در زمینه های فنی، حمایت ها و معافیت های مالی دستورالعمل های اداری جهت تسهیل امور و نظایر اینها
- بطور کلی در این قسمت جزئیات هر یک از محورهای فوق تا حد امکان مطرح شده و برای هر کدام پیشنهادات موردی ارائه میگردد.